

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania T. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Nowym Sączu
o zasiłek opiekuńczy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 maja 2024 r.,
skargi ubezpieczonego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w Nowym Sączu z dnia 4 lutego 2022 r., sygn. akt IV Ua 20/21,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 września 2021 r., Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Nowym Sączu oddalił odwołanie T. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu z dnia 8 czerwca 2021 r. w sprawie o zwrot nienależnie pobranego zasiłku opiekuńczego oraz zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe orzeczenie zapadło na tle następujących ustaleń faktycznych:

T. D. w okresie od 20 grudnia 2017 r. do 31 marca 2021 r. podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzonej działalności

gospodarczej. W dniu 25 marca 2021 r. odwołujący się zgłosił wyrejestrowanie z ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego od 1 kwietnia 2021 r. Pozwany wypłacił T. D. zasiłek opiekuńczy za okres od 1 do 2 kwietnia 2021 r. w kwocie brutto 129,46 zł. Zasiłek ten miał charakter świadczenia nienależnego, odwołujący zwrócił do ZUS kwotę 107,46 zł.

W ocenie Sądu pierwszej instancji odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Rejonowy wskazał, iż w sprawie nie budziło wątpliwości, że wypłacony odwołującemu zasiłek opiekuńczy za 1 i 2 kwietnia 2021 r. ma charakter świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 84 ust. 1 tej ustawy, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Sąd Rejonowy podkreślił, że istota sporu sprowadzała się do oceny, w jakim zakresie odwołujący jest zobowiązany do zwrotu świadczenia - czy w kwocie brutto, uwzględniającej uiszczoną przez ZUS zaliczkę na podatek dochodowy, czy też w kwocie netto. W tym zakresie Sąd Rejonowy wskazał, że choć przepisy nie stanowią wprost, czy świadczenie nienależne podlega zwrotowi w kwocie netto, czy brutto, to w utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, a w ślad za nim sądów powszechnych przyjmuje się, iż chodzi o kwotę brutto (uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 1994 r., II UZP 9/94; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 19 stycznia 2016 r., III AUa 883/15). Kwestię tę rozważał Sąd Najwyższy na kanwie analogicznego do art. 84 ustawy systemowej rozwiązania przewidzianego w art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wskazując, iż zwrot na rzecz organu rentowego nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia społecznego w kwocie „brutto” powoduje, że po stronie ubezpieczonego powstaje możliwość ubiegania się o zwrot „nadpłaconego” podatku dochodowego od osób fizycznych, z którym to żądaniem ubezpieczony może wystąpić do organu podatkowego (właściwego urzędu skarbowego). Nadpłatę podatku dochodowego można zrekompensować odliczeniem od dochodu wykazanego w zeznaniu rocznym, dokonanych w roku podatkowym zwrotów nienależnie pobranych świadczeń, które uprzednio

zwiększyły dochód podlegający opodatkowaniu, w kwotach uwzględniających pobrany podatek dochodowy, jeżeli zwroty te nie zostały potrącone przez płatnika (art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych). Uwzględnienie przez sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznający sprawę o zwrot nienależnie pobranego świadczenia należnych odliczeń na zaliczkę podatkową jest niemożliwe, także ze względów procesowych. Nie taki jest bowiem przedmiot sporu (jego podstawa faktyczna i prawna). Ponadto kwesta ta dotyczy również podmiotów, które nie są stronami tego sporu (organy podatkowe). Gdyby przyjąć założenie, że sąd ubezpieczeń społecznych powinien zasądzać w takiej sytuacji zwrot nienależnie pobranych świadczeń emerytalnych netto (z uwzględnieniem odliczeń zaliczki na podatek dochodowy), to musiałby on zająć się kwestią ustalania przychodu ubezpieczonego (bo od przychodu dokonuje się odliczeń) oraz rozważać treść stosunku prawnego między organem rentowym jako płatnikiem a innymi podmiotami (organami podatkowymi), które nie są stronami procesu (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 7 sierpnia 2001 r., III ZP 13/01).

Mając na uwadze powyższe - w ocenie Sądu Rejonowego - argumenty odwołującego się, że dwukrotnie będzie musiał uiścić do budżetu państwa tę samą kwotę nie były zasadne. Jak bowiem wynika z art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych będzie uprawniony do odliczenia tej kwoty w zeznaniu rocznym. Reasumując Sąd orzekł jak w sentencji wyroku w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Wyrokiem z dnia 4 lutego 2022 r., IV Ua 20/21 Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Nowym Sączu oddalił apelację odwołującego się.

Sąd drugiej instancji wskazał, że odwołujący się zakwestionował w apelacji obowiązek zwrotu całego świadczenia. Tymczasem w odwołaniu od decyzji ZUS z dnia 8 czerwca 2021 r. wskazywał, że zaskarża ją wyłącznie „w zakresie wysokości zwrotu świadczenia”, podnosząc, iż prawidłowo zwrócił pobrane świadczenie w kwocie netto. A zatem przedmiotem rozpoznania przez Sąd Rejonowy była jedynie kwestia zwrotu podatku w wysokości 22 zł, pozostałe okoliczności były bezsporne (w tym kwestia nienależnego charakteru pobranego świadczenia). Odwołujący się przed Sądem Rejonowym nie kwestionował więc obowiązku zwrotu nienależnie

pobranego świadczenia, a tylko jego wysokość. Sąd pierwszej instancji rozpoznał odwołanie w zakresie zgłoszonych w nim zarzutów, nie dostrzegając wadliwości zaskarżonej decyzji.

Zdaniem Sądu Okręgowego zgodnie z art. 383 k.p.c., w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami (z wyjątkiem zmiany okoliczności lub w sprawach o świadczenie powtarzające się). W świetle tego przepisu Sąd drugiej instancji nie może udzielić powodowi (odwołującemu się) szerszej ochrony prawnej aniżeli ta, której żądał on na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego. Konsekwencją funkcjonowania art. 383 k.p.c. jest to, że przedmiotem kontroli sądu apelacyjnego może być wyłącznie roszczenie zgłoszone przed sądem pierwszej instancji. Odmienne regulacja godziłaby bowiem w zasadę dwuinstancyjności sprawy sądowej, gdyby faktycznie Sąd odwoławczy rozpoznawał inne żądanie niż to, które analizował sąd niższego rzędu. Odwołujący nie zakwestionował natomiast argumentacji Sądu Rejonowego w odniesieniu do zarzutów podniesionych w odwołaniu.

Sąd drugiej instancji zaznaczył, że Sąd Rejonowy - wbrew zarzutom apelacji - wziął pod uwagę, iż odwołujący zgłosił wyrejestrowanie z ubezpieczeń w dniu 25 marca 2021 r., co wynika wprost z pisemnego uzasadnienia wyroku. Sąd drugiej instancji podkreślił również, że jak wynika z akt ubezpieczeniowych, odwołujący w dniu 31 marca 2021 r. złożył oświadczenie (druk Z-15 A), wnioskując o wypłatę całego zasiłku, również za okres od 1-2 kwietnia 2021 r.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia odwołujący się zarzucił naruszenie: a. art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. wskutek ich niezastosowania, co doprowadziło do oddalenia apelacji, podczas gdy z okoliczności sprawy wynika, że odwołujący się otrzymując świadczenie działał w dobrej wierze, podczas gdy ustalenie, że skarżący otrzymał świadczenie wskutek działania w złej wierze uprawnia organ do domagania się zwrotu nienależnego świadczenia; b. art. 383 k.p.c. wskutek jego błędnego zastosowania, a przez to mylnego przyjęcia, że odwołujący się zmienił żądania odwołania, podczas gdy jasno wyraził swoje niezadowolenie z wydanej decyzji przez organ rentowy i nie ma w tym wypadku mowy o zmianie roszczenia, decyzja była kwestionowana co do zasady; c. art. 385 k.p.c. wskutek jego błędnego

zastosowania, wobec mylnego ustalenia bezzasadności złożonej apelacji, podczas gdy z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynikała oczywista bezzasadność wydanej przez organ rentowy decyzji wskutek błędnego zastosowania art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; d. art. 84 § 2 wskutek dokonanie jego błędnej wykładni i zastosowania i tym samym ustalenie, że wypłacone świadczenie pieniężne było nienależne, podczas gdy odwołujący się działając w dobrej wierze z odpowiednim wyprzedzeniem zgłosił wyrejestrowanie z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z dniem 1 kwietnia 2021r., zatem nie można było mu w tej sytuacji przypisać złej wiary.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o zasądzenie od organu na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych oraz wskazał, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a także że poniósł szkodę majątkową w kwocie 22 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest środkiem prawnym mającym, poprzez zakwestionowanie zgodności z prawem orzeczenia, przesądzić jedną z przesłanek deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Stanowi ona nadzwyczajny, sformalizowany środek procesowy, zatem przepisy ja regulujące powinny być wykładane ściśle (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, niepubl., z dnia 28 marca 2007 r., II CNP 124/06, niepubl., z dnia 25 marca 2009 r., V CNP 93/08, niepubl., z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CNP 116/08, niepubl.).

Zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarżącego obciąża więc obowiązek przedstawienia analizy prawnej przepisów dotyczących środków zaskarżenia, których zastosowanie - w odniesieniu do zaskarżonego orzeczenia - jest niedopuszczalne lub z innych przyczyn na pewno nie mogłoby odnieść skutku. Skarżący powinien zatem wykazać, powołując

odpowiednie przepisy, że od zaskarżonego orzeczenia nie przysługuje środek zaskarżenia, np. skarga kasacyjna, ale także skarga o wznowienie postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2005 r., V CNP 13/05, LEX nr 186765).

Rozpatrywana skarga warunku tego nie spełnia. Ograniczono się w niej tylko do stwierdzenia, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlega odrzuceniu, jeżeli była możliwa zmiana lub uchylenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych, np. skargi kasacyjnej - art. 424⁸ § 2 w związku z art. 424¹ § 1 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2007 r., I BU 12/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 82 oraz z dnia 23 stycznia 2008 r., V CNP 187/07, OSNC-ZD 2008 nr D, poz. 107).

Wymagania określone w 424⁵ § 1 k.p.c. mają charakter konstrukcyjny i powinny być spełnione w sposób kumulatywny, a zatem skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia niespełniająca któregokolwiek z nich jest dotknięta brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych i podlega odrzuceniu *a limine* (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2006 r., III CNP 26/05, LEX nr 568001; z dnia 19 kwietnia 2007 r., I BP 18/07, LEX nr 489024; z dnia 21 czerwca 2007 r., I BP 8/07, LEX nr 567314 i z dnia 5 sierpnia 2010 r., IV CNP 44/10, LEX nr 603892). Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w ogóle nie przysługuje od orzeczenia sądu drugiej instancji w przedmiocie kosztów procesu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 marca 2006 r., IV CNP 24/06, LEX nr 465945; z dnia 14 września 2006 r., III CZ 56/06, LEX nr 445229 oraz z dnia 20 czerwca 2018 r., I BP 4/17, OSNP 2019 nr 5, poz. 56).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 2 k.p.c. postanowił jak w sentencji.

[SOP]

[a!]

